

article mentioned that the aerial photos and satellite images are large-scale information on the availability, distribution, warehouse of the elementary soil structures (complexes, spots) and lithological-geomorphological characteristics of the area. The methodological issues that may arise when using remote sensing data were described. Attention is paid to the concept of elementary soil unit.

Keywords: soil cover structure, elementary soil unit, soil association, polipedon, remote sensing data.

Рецензент: проф. Позняк С.П.

Надійшла 14.03.2016р.

УДК 911.3

Оксана ГАТАЛЯК

СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ВОЛИНИ У СКЛАДІ ПОЛЬЩИ У XVI-XVIII СТ.

У статті узагальнено інформацію про Волинь у складі Польщі до її поділів (XVI–XVIII ст.). Висвітлено загальну характеристику Волинського воєводства у XVI–XVIII ст., проаналізовано демографічну ситуацію, розвиток господарства регіону. З'ясовано значення суспільно-економічних та геополітичних чинників для розвитку господарства Волині у складі Польщі. Виявлено історично-географічні особливості суспільно-економічного розвитку регіону.

Застосування результатів досліджень є можливим у сферах історії та географії. Ініціювання подальших систематичних опрацювань дозволить провести всебічний прогнозно-ретроспективний аналіз Волині.

Ключові слова: історико-географічний регіон, Волинське воєводство, суспільно-економічний розвиток.

Постановка проблеми. Дослідженню конкретних питань формування і функціонування історико-географічних регіонів в Україні займається цілий ряд провідних вчених: М. Дністрянський, Я. Жупанський, Ф. Заставний, В. Круль, І. Ровенчак, О. Шаблій та ін. Хоча основи вивчення цього питання були закладені фундаторами української географічної науки С. Рудницьким, В. Кубійовичем.

Водночас необхідні наукові розробки, присвячені окремим історико-географічним регіонам, які відрізняються природничо-суспільно-економічними особливостями, що виникають в процесі їх історичного розвитку, політико- або територіально-адміністративною оформленістю в минулому.

Щодо вивчення Волині як історико-географічного регіону, то є багато напрацювань з історії, географії населення, історії господарства. Цими питаннями у різний час займалися такі вчені як П. Андрухов, О. Баранович, А. Заяць, Г. Ковальчак, М. Крикун, А. Перковський, І. Рибачок, О. Яблоновський та ін.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення інформації щодо суспільно-економічного розвитку Волині як історико-географічного регіону в складі Волинського воєводства XVI – XVIII ст.

Результати досліджень. Волинське воєводство було утворене у 1565-1566 рр. за ухвалою віленського сейму у складі Великого Литовського князівства. З 1569 р. (Люблінська унія) до останньої третини XVIII ст. воєводство входило до складу Речі Посполитої. Гео-

графічно регіон займав території басейнів правих приток Прип'яті – Горині, Стиру, Стоходу, Турії і межував на півночі з Пінським повітом Брестського воєводства, на північному заході й частково на заході з Холмською землею Руського Воєводства, на заході – з Белзьким воєводством і Львівською землею Руського воєводства, на півдні – Теревовельським повітом Галицької землі Руського воєводства, Кам'янецьким і Летичівським повітами Подільського воєводства, на сході – з Житомирським і Овруцьким повітами Київського воєводства.

Загальна протяжність кордонів Волинського воєводства становила до першого поділу Речі Посполитої 1096 км (за вимірами О. Яблоновського). Воєводство охоплювало територію майже всієї сучасної Рівненської, більшої частини Волинської, північної частини Хмельницької і Тернопільської та південно-західної частини Житомирської областей.

Адміністративно Волинське воєводство поділялось на повіти: Володимирський, Кременецький, Луцький.

Нами було порівняно площі повітів і воєводства у дослідженнях українського історика М. Крикуна, польського етнографа О. Яблоновського та українського дослідника О. Барановича (табл. 1). Як бачимо, виміри майже збігаються. Найбільшу площу займав Луцький повіт, найменшу – Володимирський.

У 1772 р. південно-західна і західна частини Кременецького повіту (міста Збараж, Чернихів, Лешнів) ввійшли до складу Австрії. Площа цих територій становила близько 1095

кв.км. Оскільки до Австрії відійшло Руське і майже все Белзьке воєводство, то на заході й

південному заході Волинь стала межувати з цією державою.

Таблиця 1

Адміністративний поділ Волинського воєводства у XVI – XVIII ст.*

Назва повіту	Площа територіально-адміністративної одиниці, км ²			Середнє значення
	За вимірами М. Крикуна	За вимірами О. Яблоновського	За вимірами О. Барановича	
Володимирський	5265	4212	5719	5065
Луцький	21978	20609	22742	21776
Кременецький	12543	13503	13176	13074
Волинське воєводство	39786	38324	41637	39916

*Складено за [2, с. 33; 7, с. 136].

У 1791 р. за ухвалою сейму Речі Посполитої передбачалось внести деякі зміни у адміністративно-територіальний поділ Волинського воєводства, яке мало складатись з шести повітів: Володимирсько-Чернігівського, Володимирсько-Новгородського, Луцького, Кременецького, Горинського і Надлуцького. Відповідно повітовими центрами мали бути міста Володимир, Рафалівка, Луцьк, Кременець, Рівне, Красилів. Проте, у 1792 р. було відновлено старий поділ.

Літературні джерела не подають точних відомостей про населення Волині того часу. В другій половині XVI – першій половині XVII ст. не велось спеціальних переписів людності, важливе значення для вивчення демографічних показників мають так звані описово-статистичні джерела (поборові та подимні реєстри, люстрації та інвентарі), хоч вони не є безпосередньо призначені для обчислення чисельності населення, для з'ясування його якісних характеристик, а утворились безпосередньо у сфері функціонування господарських структур.

Тому для підрахунку чисельності населення багато дослідників використовували матеріали про загальнодержавне оподаткування населення. В результаті, на сьогодні маємо декілька оцінок чисельності людності Волинського воєводства, що суттєво розходяться між собою.

На основі поборових реєстрів чисельність населення Волинського воєводства в другій половині XVI ст. розраховував О. Яблоновський у 293,8 тис. осіб. Вичислення загальної чисельності населення воєводства на підставі подимного податку розглядав О. Баранович. Використовуючи подимне за 1629 р. О. Баранович вирахував чисельність населення, що платила податок – 650760 осіб, в т.ч. у Луцькому повіті – 363948 осіб, Володимирському повіті – 83508 осіб, Кременецькому повіті – 203304 осіб. Додавши до цього числа неоподаткованих осіб (4400 осіб шляхти і 500 осіб духівництва) дослідник отримав загальну чисельність населення воєводства. Таким чином

у 1629 р. за О. Барановичем у Волинському воєводстві налічувалось 655,7 тис. осіб. [2, с. 15]. Густота населення була такою: у Володимирському повіті – 18,11, у Луцькому – 19,55, у Кременецькому – 19,53, по воєводству в цілому – 19,35 осіб на 1 км². Перевагою подимного реєстру є те, що він фіксував всі населені пункти, у тому числі спалені і новозбудовані, а ототожнення диму одиниці оподаткування, з житловою будівлею вносило певну ясність в питання визначення як загальної кількості населення, так і встановлення середнього коефіцієнта заселеності диму. Крім того, в подимному реєстрі фіксувались володіння приватного, державного, духовного характеру. Недоліком подимного реєстру як джерела є те, що при його складанні певна кількість димів інколи прихована, у чому були зацікавлені їхні власники. В джерелі досить скупою є інформація про соціальну, професійну, вікову, національну, статеву структуру населення [9, с. 312].

На основі критичних опрацювань праць О.Барановича М. Крикун подає дещо інші дані [8, с. 223]. Він вважає, що в 1629 р. на Волині у 2 375 поселеннях налічувалося не менше 770 тисяч осіб, з яких на Володимирський повіт припадало 12,39%, на Луцький – 55,80%, на Кременецький – 31,81%. Дані по повітах подано в табл. 2. Найвища чисельність населення спостерігалась у Луцькому повіті, який був також найбільшим і за площею.

Як бачимо, різниця інформації в джерелах впливала і на якість підрахунку населення Волині.

З врахуванням подимних реєстрів 1774-1775 рр. А. Перковським було вираховано чисельність населення Волинського воєводства. У 1775 р. вона становила 754,7 тис. осіб. За 146 років (1629-1775 рр.) населення краю зменшилось на 15,3 тис. осіб.

Негативний вплив на зростання чисельності Волині мали чисельні набіги татар (1605, 1606, 1615, 1617, 1618, 1620, 1650 рр.), непоодинокі випадки великих засух, набіги сарани.

Особливо значної шкоди зазнали населенні пункти по лінії Остріг – Клевань. До зменшення населення призводили і війни (Визвольна війна під проводом Б.Хмельницького, гайдамацький рух, Коліївщина). Скорочення населення відбувалося і внаслідок епідемії чуми

(1667 р.). Тільки в м. Рівному від неї загинуло 1600 осіб. У 1672, 1683, 1690, 1694, 1699 рр. на території Волині відбувались напади турків, які також негативно впливали на чисельність населення.

Таблиця 2

Чисельність населення Волинського воєводства у 1629 р. *

Назва адміністративної одиниці	Населення, тис. осіб				Всього
	оподатковане		неоподатковане		
	міське	сільське	у дворах і фільварках	у католицьких плебаніях	
Володимирський повіт	17,6	72,5	5,2	0,030	95,4
Луцький повіт	118,1	293,9	17,4	0,174	429,6
Кременецький повіт	84,6	149,6	10,7	0,094	245,0
Волинське воєводство	220,3	516,0	33,3	0,298	770,0

*Складено за [8, с. 233].

Щодо соціально складу населення, то необхідно зазначити про найпривілейованіший стан – шляхту. Число шляхти на Волині XVI-XVIII ст. було більшим в порівнянні з іншими регіонами. То ж число шляхетських сімей зафіксоване тарифами, як власників певної кількості димів, охоплюючи, і дідичів, і тимчасових власників становило на Волині не менше 860, тоді як на Київщині – 610, на Брацлавщині – 220 [9, с. 311].

Слід зазначити, що для Волинського воєводства другої половини XVI ст. було характерним зростання кількості міських поселень. Так, з 1566 по 1589 рік у джерелах є відомості про виникнення 55 нових міст. З 1590 по 1629 рік маємо відомості про виникнення ще 46 міст. На 1566 р. джерела інформують про наявність у Волинському воєводстві 83 міст. Але реально їх існувало близько 79 (в т.ч. у Луцькому повіті – 44, Володимирському – 12, Кременецькому – 23). В 1648 р. кількість міст зросла до 143. Переважна їх більшість – невеликі містечка, які були в першу чергу місцями ярмарок і торгів для навколишніх сіл. Малі міста також часто були центрами адміністративно-господарських комплексів, резиденціями магнатів, осередками культури.

Внаслідок опрацювань подимних реєстрів О. Баранович налічує у Волинському воєводстві у 1629 р. 116 міст і містечок та 2 146 сіл, всього 2262 поселень. М. Крикун – 2375 поселень, з них – 115 міст і містечок та 2260 сіл.

До середини XVII ст. більшість міст Волині отримали магдебурське право, яке надавало їм імунітет у галузі управління і суду. Так, до середини XV і до кінця XVI ст. його отримали Володимир, Луцьк, Дубно, Дорогобуж, Білів,

Ковель, Острожець, Кременець, Торчин, Рівне, Берестечко, Вишва, Костантинів, Олика. У XVII-XVIII ст. до них додалися Горохів, Турійськ, Клевань, Миляновичі, Аннополь, Тайкури, Мізоч, Торговиця та інші міста і містечка. Більшість міст були приватновласницькими (Дубно, Рівне, Остріг, Олика, Констянтинів) [4, с. 86]. Однією з причин такого зростання числа міст був розвиток ремесла і торгівлі. Так, в Острозі процвітало ювелірне виробництво, у Дубно – зброярство, у Степані – виготовлення музичних інструментів.

У 1776 р. польський сейм скасував магдебурзьке право на всій території Речі Посполитої. Але в 1791 р., бажаючи відновити політичне значення міського населення, сейм прийняв новий закон – «Про вільні королівські міста в Речі Посполитій». Цей закон визначав недоторканість особи міщан, виборче право усіх громадян міста, право участі в апеляційних судах, право участі через виборних представників в засіданнях сейму. Всі міста визнавались вільними, а їх територія відновлювалась згідно наданих грамот [1, с. 33].

Щодо етнічного складу населення, то слід сказати, що на території Волині XVI-XVIII ст. він був досить строкатим. В містах проживали не лише українці, а й поляки, євреї, татари, турки, угорці, литовці, молдавани, цигани, вірмени. Проте вивчення етнічної та соціальної структури населення Волинського воєводства в історико-географічному аспекті досить ускладнене через брак вірогідних статистичних джерел.

Включення Волині у Річ Посполиту певною мірою уможливило для неї стимулюючі впливи Заходу. В другій половині XVI ст. майже вся економічна діяльність була зосеред-

жена на сільському господарстві. Занепад сільського господарства в Іспанії викликав значний попит в Європі на сільськогосподарську продукцію з Польщі. У зв'язку зі знищенням лісів у середній та західній Європі виник попит на ліс, що вивозвся з Польщі.

Період XVI-XVIII ст. характеризувався подальшим зміцненням позицій великих іноземних феодалів. Провідну роль в економіці Волині відігравали маєтки 13 найбагатших магнатських родів, які налічували більше 2 тис. житлових будинків кожен, в яких проживало більше 2/3 населення усього воєводства. Найбагатшим був рід князів Заславських, п'яти представникам якого належала 1/4 частина усіх поселень Волині [6, с. 59].

Більшість господарств феодалів (особливо південна і центральна частина Волині) становили фільварки, під які відводилися кращі землі зведені в одну велику площу. Найбільші фільварки мали по 400-600, а середні, які переважали – по 100-250 га ріллі. З другої половини XVI ст. на Волині утвердилося юридичне закріпачення селян. Використання дармової робочої сили дозволяло фільварковим господарствам витримувати конкуренцію з господарствами Західної Європи. Проте, така система господарювання не могла забезпечити високої продуктивності праці, що в свою чергу призводило до поступового зниження прибутків великих господарств. З розвитком фільваркового господарства була пов'язана також воєнна реформа 1557 р., метою якої було збільшення доходності великокнязівських маєтків і посилення селянських повинностей.

Слід відзначити, що структура господарств Волині була досить строкатою. Так, за даними поборового реєстру 1579 р. 34,9% селянських господарств становили городники, підсусідки й комірники – 5,1%, а «димі» (кметівські господарства) – 60%. На основі даних про наявність у селянських господарствах робочої худоби, можна вважати, що 1/5 «димів» мали лан і більше землі, 1/2 – півлану, а 3/5 – менше лану землі. Загалом на Волині панували середні та особливо великі господарства [6, с. 65].

Основною галуззю сільського господарства було землеробство (як у фільварках, так і у селянських господарствах). Панівною системою землеробства була парова у формі трипілля. Основні зернові культури – жито, ячмінь, овес. У невеликих кількостях вирощували також гречку і просо.

Врожайність зернових на Волині у XVI ст. не зростала, а в першій половині XVII ст. навіть знижувалася. Головні причини такої си-

туації – суперечності фільварково-панщинної системи, односторонність зернового господарства, поступове виснаження землі. Врожайність озимих становила в середньому 6-7 ц з га. Загалом врожайність зернових на Волині була значно нижчою, ніж на Поділлі та Брацлавщині, де були родючіші ґрунти.

Тваринництвом займалися переважно селянські господарства, але воно стояло на другому місці і не мало товарного характеру.

У другій половині XVII – початку XVIII ст. сільське господарство Волині зазнало значних збитків внаслідок військових дій 1648 – 1654 рр. і війни зі Швецією. Помітно зменшується феодальне землеволодіння. Основною галуззю і надалі залишалось землеробство. У структурі зернових найбільшу частку займало жито – 30%. Далі йшов овес – 25-30%, пшениця – 10-12%, гречка – 12-13% і ячмінь – 8-12%. Врожайність зернових у XVIII ст. була нижчою, ніж у XVI ст. Тваринництво було представлено вирощуванням великої рогатої худоби, свинарством, вівчарством і птахівництвом. В загальному сільське господарство велось екстенсивним шляхом.

Найважливішою рисою промислів XVI – першої половини XVII ст. стало зародження мануфактурного способу виробництва – попередника великої машинної індустрії. Основою появи мануфактур були селянські та міські промисли і ремесла. Саме сільські та міські промисли, де не було цехових обмежень, виявилися найпридатнішими для технічних нововведень, нових форм організації виробництва і праці. Як і західноєвропейські, українські мануфактури характеризувалися об'єднанням робітників для виробництва товарів, пануванням ручної праці, її розподілом на окремі виробничі процеси. Робоча сила могла бути як залежною, так і вільнонайманою. Почалося вкладання торгового капіталу у виробництво, внаслідок чого активізувалося первісне нагромадження.

Промисловість, порівняно з сільським господарством відігравала в економіці Волинського воєводства другорядну роль. Вона була представлена металургією і металообробкою, деревообробною, будівельною, скляною, хімічною, харчовою і легкою галузями.

Металургійна галузь промисловості зосереджувалась на Поліссі (Дубровиця, Володимирець, Степань). Тут існували цілі села, які займались виплавкою заліза з болотної руди. Рудні не були охоплені цеховою організацією. У найбільших з них працювало близько 15 осіб. У другій половині XVI – першої половини XVII ст. на Волині працювало до 50 про-

мислів з виплавляння заліза. На базі металургійного виробництва у першій половині XVII ст. виникла металообробна галузь, яка мала досить широку спеціалізацію. На Волині виготовляли сільськогосподарські знаряддя, предмети домашнього вжитку, а також устаткування для гуралень, пивоварень, солодівень, мечі, гармати, годинники тощо.

На місцевій сировині розвивалось гончарне, цегельне і скляне виробництво, а також видобування вапна і каменю. Найбільше гут зосереджувалось в районі Березного і Степані.

Значного розвитку набула деревообробна галузь промисловості, яка зосереджувалась переважно на Поліссі. На базі лісових ресурсів розвивалась і хімічна промисловість. Вона була представлена виробництвом поташу, смоли, дьогтю, деревного вугілля. Велика кількість поташень зосереджувалась у Клевани, Турчині, районі Полісся.

Разом з іншими розвивалась у цей період і харчова промисловість. У містах зосереджувались хлібопекарська і м'ясопереробна галузі, у селах – борошномельна. Пивоваріння мало місце майже у всіх містах Волині, а у великих містах діяли навіть десятки пивоварень. Виробництво горілки зосереджувалось як правило в селах. Добре розвинутою була борошномельна галузь харчової промисловості. У переважній більшості міст і сіл були млини.

Легка промисловість була представлена швейною галуззю, виробництвом сукна і ковдр. У дрібних містах працювало по кілька, а у великих навіть десятки кравців [6, с. 77].

У 70-х роках XVI ст. виникає друкарство. Друкарні діяли в Острозі, Дермані. В Острозі в 1580-1630 рр. діяло також підприємство, яке виробляло папір.

Зауважимо, що до початку XVII ст. на Волині спостерігалось пожвавлення розвитку ремесла. З часом темпи його сповільнюються і наприкінці XVII ст. проявляється застій. Така ситуація вела до поступового занепаду краю. Причинами були війни, які відбувались в цей період і криза феодално-панщинної системи господарства. Промислове виробництво Волині поступово починає відбудовуватися і далі розвиватися у XVIII ст. У цей період переважає в перші мануфактури ткацьке ремісничє виробництво. Так, у Корці діяла суконна мануфактура, власником якої був князь Чарторийський. На ній працювало близько 40 робітників. В Корці було також дві полотняні мануфактури. На базі лісових ресурсів Полісся виникали поташні мануфактури. Проте, ці підприємства існували не довго і після вирубування лісу їх закривали. В останній чверті

XVIII ст. з'являються перші доменні мануфактури. Значного розвитку набуло в цей час і скляне виробництво. У Корці діяла потужна порцеляново-фаянсова мануфактура, яка налічувала більше 100 робітників. Подальшого розвитку набуває і паперове виробництво. Хоч технологія виготовлення паперу залишилась на рівні XVI ст., але деякі з папірень також набули характеру мануфактур. Проте, незважаючи на зародження мануфактур, істотного піднесення промислового виробництва у регіоні не спостерігалось.

Така ситуація підсилювалась негативними змінами у суспільному житті Волині: посиленню колонізації князівських і шляхетських родів, катастрофічному стані православної церкви, напливу римо-католицького духовенства, поступовому витісненню українських міщан з міст і містечок тощо. Це знаходило відповідну реакцію у створенні православних братств, Острозької академії; у повстаннях К. Косинського (1591-1593 рр.), С. Наливайка (1595 р.), Б. Хмельницького; еміграції населення на землі Слобідської України.

У другій половині XVIII ст. Волинське воєводство як і вся Річ Посполита зазнає періоду занепаду. Фільваркова система господарювання і шляхетська анархія починають гальмувати господарський розвиток. Непопулярність і нетолерантність заходів польського уряду щодо віросповідання, культури інших народів і, зокрема українців, спричинили до внутрішніх протиріч, занепаду економіки, загостренню зовнішньо-політичних відносин і як наслідок – до загибелі держави. Внаслідок поділу Польщі між Росією і Австрією, який відбувався в три етапи (1772, 1793, 1795 рр.), Волинь опинилась у складі Російської імперії.

Висновки. Волинське воєводство XVI – XVIII ст. займало площу 39916 км². Чисельність населення становила 770 тис. осіб (1629 р.). За період 1629-1775 рр. населення Волині скоротилось на 15,3 тис. осіб. У воєводстві налічувалось 2 375 поселень, з них – 115 міст і містечок та 2260 сіл.

Основною галуззю сільського господарства Волинського воєводства було землеробство, тваринництво не мало товарного характеру. Промисловість відіграла в економіці другорядну роль і була представлена металургією і металообробкою, деревообробною, будівельною, скляною, хімічною, харчовою і легкою галузями.

Позитивним було зростання чисельності міст і містечок краю та розвиток таких форм промислового виробництва як мануфактури. Серед негативних чинників розвитку регіону –

набіги татар, війни (Визвольна війна під проводом Б.Хмельницького, гайдамацький рух, Коліївщина), суперечності фільварково-панщинної системи, однобокість зернового господарства, переважання сільського господарства над галузями промисловості та загострення зовнішньо-політичних відносин.

Аналізуючи демографічну, суспільно-економічну ситуацію у Волинському воєводстві

XVI-XVIII ст. ми дійшли висновку, що історико-географічний регіон на даному етапі функціонування характеризувався поступовим занепадом економіки та скороченням чисельності населення.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у глибшому аналізі чинників формування та трансформації Волині як історико-географічного регіону.

Література:

1. Андрухов П. Волинська земля (хроніка – джерела – постаті) / П. Андрухов. – Сокаль: [б.н.в.], 1992. – 88 с.
2. Баранович О. І. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. / О. І. Баранович – К.: [б.н.в.], 1930. – 155 с.
3. Герасименко О. Міста Волині XVI – XVIII століть у світлі урбанізаційних процесів середньовічної Європи / О. Герасименко // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. асп. і студ. / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 33 – 35.
4. Заяць А. Є. Динаміка чисельності міських поселень Волинського воєводства XVI - першої половини XVIII ст. (1566 – 1648) / А. Є. Заяць // Історико-географічні дослідження на Україні. Зб. наук. праць. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 85 – 96.
5. Заяць А. Є. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII ст. / А. Є. Заяць. – Л.: ДОБРА СПРАВА, 2003. – 206 с.
6. Ковальчак Г. І. Економічний розвиток західноукраїнських земель / Г. І. Ковальчак. – К.: Наукова думка, 1988. – 248 с.
7. Крикун М. Г. Кордони і повітовий поділ Волинського воєводства в XVI – XVIII ст. / М. Г. Крикун // Географічний фактор в історичному процесі. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 134 – 145.
8. Крикун М. Воєводства Правобережної України у XVI-XVIII століттях: Статті і матеріали. [Електронний ресурс] / М. Крикун. – Львів, 2012. – 702 с. – Режим доступу: chtyvo.org.ua/.../Voievodstva_Pravoberezhnoi_Ukrainy_u_XVI-XVIII. (Дата звернення 5.04.2016 р.). – Назва з екрана.
9. Рибачок І. О. Джерела вивчення історичної демографії Волині другої половини XVI – першої половини XVII століття [Електронний ресурс] / І. О. Рибачок // Наук. пр. іст. ф-ту Запоріз. нац. ун-ту. – 2009. – Вип. 27. – С. 310 – 318. – Режим доступу: istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/27/27/...pdf (Дата звернення 5.04.2016 р.). – Назва з екрана.

References:

1. Andruhov P. Volyn's'ka zemlya (hronika – dzherela – postati) / P. Andruhov. – Sokal': [b.n.v.], 1992. – 88 s.
2. Baranovych O. I. Zalyudnennya Volyn's'koho voyevodstva v pershiy polovyni XVII st. / O. I. Baranovych. – K.: [b.n.v.], 1930. – 155 s.
3. Gerasymenko O. Mista Volyni XVI–XVIII stolit' u svitli urbanizatsiynih procesiv serdnovichoyi Yevropy / O. Gerasymenko // Volyn' ochyma molodyh naukovciv: mynule, suchasne, mayibutn'e: materially I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. asp. i stud. / Volyn. derzh. un-t im. Lesi Ukrayinky. – Luc'k, 2007. – T. 1. – S. 33 -35.
4. Zayac' A. Ye. Dynamika chysel'nosti mis'kyh poselen' Volyn's'koho voyevodstva XVI – pershoyi polovyny XVIII st. (1566 - 1648) // Istoryko-geografichni doslidzhenn'a na Ukraini. Zb. nauk. prac'. – K.: Naukova dumka, 1992. – S. 85 – 96.
5. Zayac' A. Ye. Urbanizatsiynyi process na Volyni v XVI – pershiy polovyni XVII st. / A. Ye. Zayac'. – L.: DOBRA SPRAVA, 2003. – 206 s.
6. Koval'chak G. I. Ekonomichni rozvytok zahidnoukrains'kyh zemel' / G. I. Koval'chak. – K.: Naukova dumka, 1988. – 248 s.
7. Krykun M. G. Kordony i povitovy podil Volyn's'koho voyevodstva v XVI – XVIII st. / M. G. Krykun // Geografichni factor v istorychomu procesi. – K.: Naukova dumka, 1990. – S. 134 – 145.
8. Krykun M. Voyevodstva Pravoberezhnoi Ukrainy u XVI-XVIII stolittiyah [Electronic resource] / M. G. Krykun. – Lviv, 2012. – 702 s. – Mode of access: (viewed on April 5. 2016). – Title from the screen.
9. Rybachok I. O. Dzherela vyvchennya istorychnoyi demografii Volyni drugoi polovyny XVI – pershoi polovyny XVII stolittya [Electronic resource] / I. O. Rybachok // Nauk. pr. ist. f – tu Zaporiz. nac. un - tu. – 2009. – Vyp. 27. – S. 310 – 318. – Mode of access: istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/27/27/...pdf (viewed on April 5. 2016). – Title from the screen.

Аннотация:

Оксана Гаталяк. ОБЩЕСТВЕННО- ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ВОЛЫНИ В СОСТАВЕ ПОЛЬШИ В XVI-XVIII ВВ.

В статье обобщено информацию о Волыни в составе Польши до ее деления (XVI–XVIII вв.). Для этого использовано описательные, статистические и сравнительно-географические методы исследования.

Всесторонне исследовано общественно-экономическое развитие Волыни в XVI–XVIII вв.: административно-территориальное деление, демографическую ситуацию, развитие хозяйства и общественной жизни. Значительное внимание в работе акцентировано на изучении территориальных особенностей Волинского воєводства в XVI–XVIII вв. Подано сравнение площадей уездов и воєводства в целом, а также протяженность границ. На основании анализа трудов украинских и польских исследователей и расчетов автора установлено площади административно-территориальных единиц Волинского воєводства.

Автором детально проанализировано чисельность и плотность населения, выявлено характерные черты в системе расселения Волинского воєводства XVI–XVIII вв., а также прослежено рост чисельности городских поселений в течение исследуемого периода. Обосновано мысль о том, что главным фактором роста городских поселений было развитие ремесел и торговли. Подано детальную характеристику сельского хозяйства и

промышленности Волыни. На основе изучения научного материала выяснено специализацию хозяйства региона. Выяснено позитивное и негативное значение общественно-экономических и геополитических факторов для развития хозяйства. Автором выявлено негативные изменения в общественной жизни и установлено общие тенденции общественно-экономического развития Волыни в составе Польши до ее деления (XVI – XVIII вв.).

Определено дальнейшие перспективы исследований историко-географических особенностей Волыни.

Использование результатов исследований возможно в сферах истории и географии. Инициирование дальнейшей систематической обработки позволит провести всесторонний прогнозно-ретроспективный анализ Волыни.

Ключевые слова: историко-географический регион, Волынское воеводство, общественно-экономическое развитие.

Abstract:

Oksana Hatalyak. SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN VOLYN REGION AS PART OF POLAND IN XVI-XVIII CENTURIES.

The article summarizes information about Volyn region as part of Poland before Partitions of Poland (XVI — XVIII). Descriptive, statistical and geographical research methods are used.

The research covers Volyn region features in XVI — XVIII: administrative division, population changes, agriculture development and social life. Significant part is dedicated to deeper terrain research during XVI — XVIII. Provided comparison for countries area and region in general, including borders length. Based on ukrainian and polish researchers works and author investigation and calculation discovered administrative division areas.

Author analyses in great details population density and quantity, discovered specific patterns in population areas in Volyn region during XVI – XVIII. Also tracked cities population growth during researched period. Crafts development and trading in cities is proved as main factor for cities population growth. Provided detailed description agriculture and manufacture description in Volyn region. Based on scientific data discover region specialization. Discovered positive and negative influence on Volyn region as part of Poland from social, economical and geopolitical factors. Author reveals negative changes in social life and common trend in social and economical development before Partitions of Poland.

The research sets up perspectives on volyn region historical and geographical researches.

The research results can be used historical and geographical areas. Following systematic researches will allow to provide wider forecast and retrospective analysis for Volyn region.

Key words: historical and geographical region, Volyn district, social and economical development

Рецензент: проф. Свинко Й.М.

Надійшла 18.04.2016р.